

Драматургията на Пейо Яворов взривява културния фон поради вдвояване на литературното и театралното предизвикателство. Въпросът коя е първата българска модерна драма намира различни отговори според съответните изследователски оптики на авторите, като изборът се насочва към Петко Тодоров, Антон Страшимиров или „Когато гръм удари, как ехото заглъхва“ на Яворов. Така поставеният въпрос пренебрегва многофасетността на европейския модернизъм и неговата хронология. Литературното развитие в Европа показва, че появата на реалистичния роман изпреварва реалистичната или натуралистичната драма и като реакция срещу нея се поражда символистичната, а някъде неоромантичната драма. За разлика от преобладаващата в повечето европейски култури традиция, в България поради дългото повече от половин век доминиране на романтическата драма последователността е преобърната. Първо се появяват неоромантичните и символистичните, примесени с реалистични елементи драми на Петко Тодоров и Антон Страшимиров, а едва след това се осъществява пробивът в полето на реализма чрез драматургията на поета Яворов. Обикновено „В полите на Витоша“ е изключвана от тази състезаваща се помежду си група от пиеси. Нашата задача е да докажем, че първата пиеса на Яворов представлява едно от началата на българската ранномодерна драма, анализирайки я като осъществена в жанра на проблемната реалистична пиеса, в който между другото дебютира като модернист считаният за родоначалник на модерната драма норвежки писател Хенрик Ибсен. Значението ѝ за българския културен хоризонт нараства още повече, след като именно върху тази пиеса се отиграва битката за българския модернизъм в драмата и тя бива спечелена на територията на ранномодерния реализъм.

Яворов анонсира „В полите на Витоша“ като трагедия. И тук може успешно да бъде приложено заключението на Галин Тиханов³ за „високото“ жанрово съзнание на кръга „Мисъл“, привличането от жанровете от „високия“ регистър – наблюдение, което изследователят доказва в областта на прозата и на поезията. Мара Белчева свидетелства за трайния интерес на Пенчо Славейков към работата на Яворов върху тази пиеса, за четенията на откъси от текста в дома ѝ, и жанровото определение „трагедия“ несъмнено е било подкрепяно и от Пенчо Славейков. Когато вечерта след премиерата на творбата в Народния театър Яворов споделя заедно с Боян Пенев и Дора Габе една маса в Казиното срещу театър, нищо не предвещава грандиозния жанров сблъсък, който Боян Пенев

³ Тиханов, Г. *Жанровото съзнание на кръга „Мисъл“: експлицитен модел и имплицитни алтернативи*. – Литературна мисъл, № 1–2, 1992.